

NASREDDİN HOCA HAKKINDA BİR İNCELEME

Hep deriz ya "Türk milleti sabırlıdır, mütevekkildir; zorluklara, haksızlıklara, hatta hainliklere sonuna kadar mukavemet gösterir" diye. İşte bu hasletin nereden nasıl hasil olduğunu kendine soran kişi, Nasreddin Hoca'yı, Yunus Emre'yi, Mevlânâ'yı yanı başında bulur. Onlar Timur istilası ve ona benzer yüzlerce sosyal felakete karşı bazen gülümsemeyle, bazen iman neşesiyle bazen de engin hoşgörüyle halkı ayakta tutan moral değerler olmuşlardır.

Özellikle Nasreddin Hoca bu gün dahi bütün Türklük aleminin moral hocası olmaya devam etmektedir. "Nasreddin Hoca hikayelerinin dolaştığı diyarların kendi evladı sayılmıştır, oralar halkınca; adı kimi kez zor tanınır biçimlere sokulmuş, Türkiye'de de hikayeleri anlatılırken adına eklenen "efendi" sözünden bozma kelimelerle adlanmış, Doğu Türkistan'da "ependi", Özbekler arasında "Afandı veya Apandı" Kazaklar arasında "Koja Nasr" Azerbaycan'da "Molla Nasreddin" olmuştur (BORATAV, 1992: 91).

Fıkra Nedir?

Fıkra, insanların, hayatlarında bir tebessümle binlerce yıllık derslere vakıf olabilmelerini sağlama sanatıdır. "Umumiyetle gerçek hayat hadiselerinden hareketle mühim bir "hisse" kapmayı hedefleyen ve temelinde az çok nükte mizah, tenkid ve hiciv unsuru bulunan sözlü kısa mensur hikayelere "fıkra" adı verilir (ELÇİN, 1993: 556).

Fıkra, hikaye çekirdeğinin hayattan alınmış bir vaka tam bir fikrin teşkil ettiği kısa ve yoğun anlatımlı beşeri kusurlarla içtimai ve gündelik hayatta ortaya çıkan kötü ve gülünç hadiseleri, çarpıklıkları, zıddiyetleri, eski ve yeni arasındaki çatışmaları sağduyuya dayalı ince bir mizah, hikmetli bir söz, kesin bir istihza yoluyla yansıtan; umumiyetle bir fıkra tipine bağlı olarak nesir diliyle oluşturulmuş, sözlü edebiyatın müstakil şekillerinden ibaret, yaygın epik dram türündeki hikayelerden her birine verilen isimdir (BORATAV, 1992: 85).

Burada fıkra ile ilgili yüzlerce tarif vermek mümkündür; ancak bizim gayemiz Nasreddin Hoca ile Türk Milleti'nin karakteri arasında bağlar kurup, zayıf çizgilerle de olsa Türklük aleminde, onun fıkralarında bulunan tipleri karşılaştırmaktır.

Yine de genel bir bilgi olması açısından hocamız sayın İsa Özkan'ın şu satırlarını zikrede-

Metin HAKVERDİOĞLU

Edebiyat Öğretmeni

lim: "Türklerin, islamiyeti kabulünden sonra, Batı Türklerinin bu nevi hikâyeleri kıssa, masal, nükte, mizah, hikâye ve latife gibi eş anlamlı terimlerle karşıladığını görüyoruz. 16. Yüzyıldan itibaren Anadolu sahasında da fıkraların "latife" ve bu latifelerin bir araya getirildiği tomarlara da "letâif" adı verilmiştir. 19. asırdan sonra latifenin yanısıra "fıkra" adı da kullanılmaya başlar (ÖZKAN, 1982: 134).

Fıkralar milletlerin aynasıdır. Onda ne görüyorsak aynen bizde vakidir. Nasreddin Hoca fıkraları da Türk milletinin Adriyatik'ten Çin seddine kadar bütün bu coğrafyanın toprağına insanına, kültürüne sahip olduğu gibi gülümsemesine de sahip olduğunu dosta düşmana haykıran gür bir sestir.

Nasreddin Hoca Kimdir?

Başta Fuad Köprülü olmak üzere, Abdülbaki Gölpınarlı, Saim Sakaoglu, Dursun Yıldırım, İbrahim Hakkı Konyalı, Şükrü Kurgan, Şükrü Elçin gibi araştırmacılar hatta Azerbaycanlı Aziz Mirahmedov hocanın üstündeki esrar perdesini tam anlamıyla aralayamamışlardır. Onun kesin olan tek özelliği Türklerin kalbinde doğmuş, orada yaşamış ve yine oraya gömülmüş olduğudur.

Sivrihisar'a yakın Hortu köyünde doğduğu, babasının orada imamlık yaptığı sonradan Akşehir'e yerleştiği gibi herkes tarafından bilinen anekdotlar özellikle İsmail Hakkı Konyalı'nın "Nasreddin Hoca'nın Şehir Akşehir Tarihi Turistik Kılavuz" adlı eserinde 721-758. sayfalar arasında inceden inceye araştırılmış ve her ne kadar kesinlik kazandınlamamışsa da tarihi ve arkeolojik verilerle belli bir inanırılığa kavuşturulmuştur. Hoca'nın yaşadığı devirde ve sonraları Anadolu insanı Selçuklu'nun yıkılışını ve Moğol tehlikesini yaşamış; bunun sonucu olarak da dine ve dolayısıyla tarikatlara yönelmiştir. Anadolu insanı ruhi sıkıntı yaratan bu durumdan Yunus, Mevlânâ, Nasreddin Hoca gibi gönül erenleri sayesinde kurtulabilmiştir. Hoca bu ortamda özellikle dini kimliği ile halkın itimat ettiği ve sözüne değer verdiği; hikmetli sözleri ile halkı deşarj eden bir şahsiyet olmuştur. Ayrıca Hocamız Sivrihisar'daki görevini bırakıp Seyyit Mahmud Hayrani'ye intisap etmeye gidecek kadar tarikatperver bir kişidir (GÖLPINIRLI, 1965: 3787).

Nasreddin Hoca'nın Timur ile alakasının olamayacağını belirttiikten sonra Hallacı Mansur ve

Nesimi ile de çağdaş olmadığını İsmail Hakkı Konyalı'nın şu sözlerinden anlıyoruz: Nasreddin Hoca'yı şair Nesimi ve ünlü tasavvufçu Hallacı Mansur ile arkadaş yapan ve Hoca'nın kuzusunu kestiren meşhur menkıbenin daha doğrusu masalın kahramanlarını Makedonyalılar Pir Ebi, Hoca-ı Cihan ve Nasreddin Hoca şeklinde söylerler ki bu tamamen doğrudur. Timur'la çağdaş olan kişinin de ünlü şair arasında geçtiğini de yine aynı eserden anlıyoruz (KONYALI, 1945:722).

Hoca halk muhayyilesinde evi, karısı, komşusu, çocuğu, talebesi ve bütün çevresi ile gerçekten yaşayan bir kimsedir. Üstelik Akşehir'de ziyaret edilen mezarı da vardır. Acaba bu mezarda yatan, etrafında efsanevi bir şahsiyet teşekkül eden tarihi ve gerçek Nasreddin Hoca kimdir? Ne zaman yaşamıştır? (TECER : 111). Bu soruların karşılıkları alındığı zaman Hocamız "Cuha" veya Nasreddin-i Tûsî'nin bir mukallidi imiş gibi gösterilme yaftalarından kurtulmuş olacaktır.

Hocanın Azerbaycan'da dahi makamlarının olduğunu Aziz Mirahmedov'dan öğreniyoruz (ÖZKAN, 1982: 147). O halde başta söylediğimizi tekrarlamaktan başka çaremiz kalmıyor; o Türk milletinin kalbindedir!

Nasreddin Hoca Fıkralarında Tipler

İlk olarak Hoca'nın fıkralarını mukallitlerinden nasıl ayırırız ona bakalım;

1- Bir fıkrada içki veya içki meclisi varsa, o fıkra Hoca'nın değildir. Çünkü Hoca içkiyi yasaklayan Sünni Müslüman Türkler'in mizah tipidir.

2- Hoca çok ama çok zengin gösteriliyorsa, bu fıkra da onun olamaz. Çünkü Hoca ömrü boyunca yoksul yaşamıştır.

3- Bir fıkrada çapkınlık, iffetsizlik, ahlaksızlık varsa, bu fıkralar başka milletlerden ona yakıştırılmıştır.

4- Hocaya cimrilik yakıştıran hikayeler; zenginin birisine tazı yerine iri bir köpek götürüp "tasalanmayın sizin kapınızda bir ayda nasılsa tazıya döner" fıkrasındaki felsefeye ters düşer.

Hoca birinin dalkavuğu gösteriliyorsa, bu hikaye İncili Çavuş'tan geçmez.

5- Hoca bir fıkrada kaba güçle hak arıyorsa, bu onun olamaz. Çünkü o Dede Korkut gibi işleri kıvrak zekası ile halleder. Onu zenginden zorla alan yoksula veren bir tip olarak Ruslar kullanmışlardır. Sosyalizmin dalkavuğu yapmak için.

6- Son olarak bir fıkrâ çok uzunsa, bu da onun olamaz. Çünkü o az ve öz sözle maksadı anlatır (KURGAN, 1963: 6,7).

Şimdi ilk olarak bir fıkrâ tipi olarak Hoca üzerinde durmak yararlı olacaktır. Hoca aykırı konuşmayı seven, akli selimi kuvvetli, neşeli, babacan bir tiptir; mizahı hiciv kadar yıkıcı değil, yapıcıdır. Hoca iyi niyetlerin timsalidir. Onun dünya görüşü, akıl ile hissin muvazenesine değer veren orta çağ sonu Anadolunun ideali olan cemiyet nizamına bağlı ferdiyetçi bir ahlak görüşüdür. Fıkraların hususiyeti buradan doğar; bazısında aklın, bazısında hissin mübalağalı tesiri altında gelişen ferdi hodkamlıklar ona mevzu olur. Hoca herhangi bir aşırı davranışa karşı onun zıddı ile karşılık verir. Hocanın bir cümlesiyle insan mütenakıs bir durum karşısında olduğunu anlar. Bu fıkralar insanı hem güldürür hem düşündürür (TECER, 109).

Hocanın fıkraları Bektaşî fıkraları, İncili Çavuş, Bekri Mustafa gibi belli bir zümreye değil tüm Türk halkına şamildir. Onun fıkralarında diğerlerine oranla İslâmî endişe daha çok görülür. Hocanın fıkraları davranış ve zihniyet hususiyetlerine göre ikiye ayrılır:

- A. Konusunu Dini Hayattan Alan Fıkralar
 - 1- İnançlarla ilgili fıkralar
 - 2- Muamelatla ilgili fıkralar
- B. Konusunu İctimai Hayattan Alan Fıkralar
 - 1- İdari işleyişle ilgili fıkralar
 - 2- Ahlak ve terbiye ile ilgili fıkralar
 - 3- Gündelik hayatla ilgili fıkralar

Nasreddin Hoca'nın fıkralarındaki şahıslar ise dört kısımda incelenebilir:

- a. İdareci kimliğindeki şahıslar
- b. Halk tabakasına mensup kişiler
- c. Nasreddin Hoca ile doğrudan ilgili şahıslar
- d. Din ve inanışlarla ilgili şahıslar (ÖZ

KAN, 1982: 150,160)

Biz burada genel özellikler üzerinde değil daha özel tipler ve özellikle "kadı hükümdar" tipinin ilginç ayrıntıları üzerinde duracağız.

Hocanın fıkralarında, padişah (hükümdar), kadı, komşu, ev sahibi köylü, fırıncı, tüccar, oğlu, karısı, eşiği, imamlar, vb. tipler sık sık kullanılır.

Şimdi bazı tiplerin genel özelliklerini fıkralardan yola çıkarak belirlemeye çalışalım. Fakat şunu da baştan belirtelim fıkralarda Doğu Türkistan varyantı olsun, Azerbaycan, Türkmenistan,

Anadolu varyantları olsun birçok tip ortak karakterlere sahiptir; mesela;

Karısı;

Çoğu hikâyede saf ve aldatılması kolay bir insandır; Meşhur "kedi yedi" hikâyesinde komşuları tarafından aldatılan ve eve gelen eti yediren hanımı suçu kediyeye yükler, ama hocanın sivri zekası ile kediyeye tartması sonucu yakayı ele verir. (KONYALI, 1945)

Yine çok gezdiğinden şikâyet edilen bir tiptir. Hoca'ya senin hanım çok geziyor demişler. Aslı olmasa gerek demiş. Gezseydi bir kerecik de bizim eve uğrardı.(ELÇİN, 1993).

Bazen safça doğruları söyler. Hocanın hanımının uyarısına rağmen İnşallah dememesi üzerine, sabah işe gitmek yerine Konya'ya kadar sipahiler tarafından götürülmesi hikâyesinde olduğu gibi.

Hoca'nın kurtulmak istediği kişidir; Hanımı hastalandığı zaman hemen ölmüş gibi ağıtlara başlar. Bu hali soranlara; işi çok yoğun bir insanım, eğer hanım ölürse ağlamaya vakit bulamam şeklinde cevap verir.(YALÇIN; EMET, 1995).

Hoca'yı eleştirir; bal ile çay içerken tabağa bir sinek düşer, hoca sineğin kanatlarını yalar. Karısı bu oburluk ve açgözlülüğe kızar, Hoca'nınsa cevabı hazırdır; "Cahil kadın açgözlülüğümden değil, sineğe acıdığımдан, bu zavallı böyle yapış yapış hanımının eline düşerse hamım onu çiğneyerek yer."

Hoca'yı yıldırın bir tiptir; Hoca merhum ocak yakacak olmuş ocak bir türlü yanmamış. Hemen hanımının hotozunu giyinmiş ocak yanmış. Hoca lafı gediğine koymuş; "Meğer ocak da benim gibi hanımdan yılmış."

İnatçı olduğunu, eşiğe yem verme konusunda Hocayla inatlaşmasından bahseden fıkradan anlıyoruz. Her ne kadar evi soydurma pahasına inatçılıkta Hoca üstün çıkmışsa da.

Hoca'nın birkaç karısının olduğunu da, Hocanın iki karısı varmış diye başlayan ve ikisini de çok sevdiğini belirten "mavi boncuk kimdeyse benim gönlüm onda" fıkrasından; gencini biraz fazla sevdiğini ima ettiren, "İlk hanımım sen biraz yüzme bilirdin değil mi?" deyip herhangi bir deniz kazasında genç hanımını kurtaracağını korkarak da olsa belirttiği fıkradan anlıyoruz.

Ayrıca çirkin bir kadın olduğunu "Bana görünme de kime görünürsen görün" hikâyesinden;

suratının gülmediğini "ben senin düğün evinden geldiğini de bilirim" nüktesinden çıkarabiliyoruz. Kısacası Hoca'nın hanımı da bütün hanımlar gibi tatlı tatlı çekişilen, hafif hafif kızdırılan ama sonunda yine başlara taç yapılan bir Türk ana tipidir. Hangi Türk ailesinde özellikle dede ve ninelerin bu nükteler benzeri birbirlerine sözler söylediği görülmez. Fakat sonuçta bu didişen kişilerin birbirlerini daha fazla sevdiğini hayretle görürüz.

Komşusu;

Hocanın komşusu sürekli ondan akıl almaya gelir, "Bu kadından bıktım boşanmak istiyorum, hocam ne dersiniz?" Hocanın cevabı hazırdır. "Hanımını boşa desem sonra bana küfredersin, boşanma desem şimdi bana küfredersin. Onun için kendi bildiğin gibi yap.(YALÇIN; EMET, 1995).

Çoğu zaman bir şeyler ister ve alamaz; Çünkü hoca ipe un sermiştir veya eşeğe sormuştur gitmeyi kabul etmemiştir. Bazen de eşek ahırda değildir ama nasıl olmuşsa ahırdan eşek sesi gelmektedir, hocanın buna da cevabı hazırdır, "Bu yaşta ak sakalımla benim sözüme inanmıyorsun da eşeğin sözüne mi inanıyorsun" (ELÇİN, 1993).

Komşuda düğün olur da Hoca çağrılmaz mı? Çağrılmayanların vay haline , ya boş bir mektup zarfıyla ya da karısıyla kavga bahanesiyle onları utandırır. Hoca ile gonglğ iddiasına girip onu uzakdaki bir fener ışığı ile ısınmış kabul edenler Çınarın başında gazan asmısan, dibinde de şam yandırmısan, şamda gazan gaynadar ım?" sorusunu sormak zorunda kalır.

Fazla meraklı komşuları da hocadan iyi bir ders alırlar; 999 altın kabul etmem Allahım bana bin altın ver, diye dua eden hocaya 999 altın gönderen komşu, merakının cezasını altınları geri almayarak öder (Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi, 1993, C.1.272).

Açıkgöz komşular kazanın doğurduğuna inanıyorsa öldüğüne de inanmak zorundadır.

Kimi zaman da Hocanın komşusu çok ters bir insan oluverir; böyle komşulardan birine öldükten sonra telkin vermek yine Hocaya düşer ama Hocanın cevabı hazırdır: "Boş yere ısrar etmeyin bilirsiniz rahmetli benim hiç bir sözümü dinlemezdi. Telkini başkasına verdirin." der.

Görünüşe önem veren komşulara en güzel dersi yine Molla Nasreddin verir; "Ye kürküm ye" hikayesinde olduğu gibi.

İyi komşuları da yok değildir. Hocanın , bir gün pikniğe gitmeye karar veren komşu erkekleri getirecekleri yiyecekleri yemin şart ederek anlatırlarken fakir Hocamızın yine zekası durumu kurtarır; "Ben de bu kadar yemeği yemeğe gelmez ve hepinizden çok yemezsem Allah'ın laneti üzerime olsun" der.

Saf komşuların tuhaf sorularına mantıklı cevaplar vermek de hocaya düşer; "Sabah olunca insanlar niçin aynı tarafa gitmezler?" Herkes aynı tarafa gidecek olsa, Neuzübillah dünyanın dengesi bozulur da ondan..."

Komşuluk esaslarına riayet etmeyenlerin en güzel dersleri Hocadan aldığım ve davranışlarını düzelttiklerini bu latifelerde görebiliyoruz.

Eşeği;

Derbeder ve tevekküllü hali ve tükenmez sabrı ile hayvanların filozofu olarak tanınan ve bilhassa halkımızın bu gün bile cefakeş bir hizmetkarı olan bu munis hayvanın, Hocamıza çok hizmet ettiği, bizzat kendisinin bu konuya ait bir çok fıkralarıyla sabit ve muayyendir. Hocanın heykeli eşek üzerinde düşünülmüştür. Diye tan ve tariz etmek, adı Şeyhiye ait meşhur eseri Har-nâme konu olan bu zavallı hayvanın, insanlarda da bulunabilen inatçılığından dolayı kötülenebilecek fakat haline ve yaratılışına göre mazur görülebilecek tarafının sevk ve delaletiyle, taan ve teşni vasıtası yapılması ve hele Hocanın şerefine nakise iras ettiği yolunda düşünülmesi, cidden sathi ve dar bir görüş sayılır (GÜR, 1952:96)

Bütün nüshalarda Hoca'nın eşeği inatçıdır. Hoca eşeğini satmaya pazara götürür. Eşek ağzına bakanları ısırır, sırtına dokunanları tepeler, hiç kimseyi yanına koymaz. Hoca'ya eşeğinin huyunun çok kötü olduğunu, satamayacağını söylerler, o da zaten satmaya değil bu eşeğin bana nasıl zulmettiğini göstermeye getirdim, der. (YALÇIN; EMET, 1995).

Eşek, Hocanın fıkralarında genellikle bir ders verilirken araç veya örnek olur. Özellikle inatçı insanların bu sembolden alacakları dersler vardır. Hoca'nın dünya malı olarak da önem verdiği en değerli şeylerden biri eşeğidir.

İlginçtir, Uygur nüshalarında eşek genellikle yöneticileri kötümekte kullanılır; Hocaya "Senin

eşek filan şehre kadı olmuş"derler. Hoca "Tevekkelli değil kadı lafı edilince kulaklarını kaldırıp dikkatle dinliyordu"der.

Hoca merhum bir gün eşeğini kaybeder, türküler söyleyerek ararken, sorarlar "Hocam eşeğini kaybeden türkü söyleyerek arar mı? Hoca; Bir şu dağın ardında ümidim kaldı, orada da bulamazsam seyredin siz bendeki feryadı der (KONYALI).

Hükümdar ve Kadı Tipi

Doğu Türkistan nüshalarında hükümdar ve kadı tipi Anadolu varyantlarından büyük farklılıklar gösterir. Özellikle haksızlık yapan, hak yiyen, halk tarafından hiç seilmeyen, en galiz hareketlere layık görülen hükümdar ve kadı tipleri dikkat çeker. Oysa Anadolu ve diğer bir çok nüshalarda Hoca'nın dahi kadılık yaptığı, kadınların haklıyla haksızı ayırdığı, halk tarafından sevildiği, kararlarına saygı duyulduğu, gerekirse eleştirilebildiği; hükümdarların Timur hariç sevildiği, hiç değilse hakaret görmediği açıkça bellidir.

Uygur nüshalarında hükümdarlar aptal gösterilir;

Hükümdar hocaya medrese okumuş oğlunu metheder, Ependim de denemek için avcundaki yuvarlak ortası delik şeyin ne olduğunu sorar, oğlanın, değirmen taşı cevabı üzerine, "Aferin aynı babana çekmişsin" der.

Hoca kadınlarla alay eder;

Bir küni Ependim eşeği ile giderken kadıya rastlamış, kadı, "Hocam iki kardeş nereye gidiyorsunuz" demiş. Hoca, "Efendim kardeşinizin canı sıkıldı bir ahbabını görmeye size gidiyorduk, rastlamamız iyi oldu yolumuz kıaldı" der. Kadınlar yanlış karar veren insanlardır; Hoca pazara giderken bir taşa takılıp düşmüş, düşerken de "lanet olsun sana" demiş. Bir görevli bunu duyup, bu sözü bana dedin diye kadıya götürmüş onu. Kadı da dinlemeden hocayı yarım "tenge" ödemeye mahkum etmiş. Hoca cebinden bir tenge çıkarır ve "lanet olsunun cezası yarım tengeyse size de lanet olsun" der.

Kadınlar halk tarafından seilmmez; Hocaya sormuşlar, cehenneme mi gidelim cennete mi? Hocanın cevabı halkın tercümanı; "Nerede kadı yoksa oraya gidin."

Hükümdar da öyle; Hükümdar Hocaya sormuş, halkımızın en mutlu günü ne zamandır. "Menin bilişimçe, puhraların en hoşallik küni

hazretliri cennetke yol algan küni iken." Dep cevap beriptu Ependim. Şu örnek de hükümdar ve vezirlerin hiç seilmediğini göstermede etkili olur sanıyorum: Hoca hükümdar ve vezirle sıcak bir günde geziye çıkar. Hükümdar ve vezir üstlerindeki ceketlerini hocaya yüklerler. Bir de dalga geçmek için "Hoca bir eşeklik yükün oldu derler. Hoca'nın cevabı hazır, "Bir eşeğin değil iki eşeğin yükü."

Bizde yol arkadaşlarına mal edilen meşhur eşeğin dudağım kesme, buna karşılık atın kuyruğunun açık olması hikayesi bu nüshada hükümdara layık görülmüştür.

Bütün bu örneklerden sonra şu yargıya kolaylıkla varabiliriz sanıyorum; Doğu Türkistan (Uygur) halkı Çinli hükümdar ve kadı hegemonyasından bıkmış ve bu isyanını Hoca'nın dilinden dışarı vurmuştur. Daha önce de belirttiğimiz gibi Hoca gittiği coğrafya halkının dertlerinin tercümanı, dışavurum yolu olmuştur. Doğu Türkistanlı kardeşlerimizin yöneticilerden neler çektiğini en iyi bu fıkralardan anlayabiliriz.

Bizdeki Kadı ve Hükümdar konulu fıkralardan birkaç örnek vererek aralarındaki farkı daha çarpıcı şekilde anlayabiliriz.

Uygur nüshalarında Hocanın, kadılığı ancak eşeğine layık gördüğünü yukarıda belirtmiştik. Oysa bizde "Hoca kadılık yaparken veya Hoca gölge kadısı iken" diye başlayan birçok fıkra örneği vardır. Mesela Nasreddin Hoca kadılığı sırasında bir hamaldan "hiç" alacağı olduğunu söyleyen bir adama "Şu yastığın altına bak bakalım, ne görüyorsun" der. Adam "hiç" deyince "al o hiçini oradan da bu adamın yakasını bırak" der.

Odun kıranın "huk" deycisi hikayesi de bunun bir değişik varyantıdır. O açıkgöze de kazanılan paranın sesi düşmüştür.

Bir araya gelmiş olmaları ihtimal dışı olmasına rağmen, Hoca ile Timur hikayelerinde bile hakaretler yoktur. Timur Hoca'ya "Abbasi halifelerinin unvanları vardı; Muvaffak billah, Mütevekkil Alallah gibi. Ben onların arasında olsaydım unvanım ne olurdu" der. Hoca'nın cevabı ironilidir. "Sizinki muhakkak surette Neuzü Billah olurdu" (GÜR).

Hoca haklıyla haksıza karar veremediği zaman "Sen de haklısın" esprisini patlatır. Bazen de Egoizmin adaleti nasıl etkilediğini göstermek için "Ölen benim boğa ise iş deşişir" deyiverir.

Netice

Nasreddin Hoca Türk Milletinin hangi coğrafyada olursa olsun duygularına tercüman olmuş bir halk filozofudur. Onun hakkında, başta da belirttiğimiz gibi pek çok araştırmalar yapılmış fakat henüz kesinlik kazanmış bir biyografi elde edilememiştir.

Hocamızın ünü bütün Türklük alemini kuşatmış, her Türk boyu onu kendine mal etmiştir. Nerede bir Türk varsa orada Nasreddin Hoca vardır demek herhalde yanlış olmasa gerekir.

Hoca'nınYugoslavya'da da tanınıp sevildiğini Doç. Dr. Mariya Cukanoviç'in "İlgaz" dergisindeki övgü dolu yazısından anlıyoruz. 1996'nın Nasreddin Hoca Yılı olarak tüm dünyada kutlanıyor olması da bu bağlamda, onu gözümüzde bir kat daha yüceltiyor.

Hocamızın Anadolu'da bir veli kabul edildiği gerçeğinden hareketle onun şu son kerametini naklederek sözüme bir nokta koymak istiyoruz:

Hoca'nın Son Şakası

Nasreddin Hoca merhumun vefatından iki yüzyıl sonra bir Cuma günü yüzlerce ahâlî memleketin eski ve meşhur Ulu Hoca, merhumun birçok vasıflarına ve kıyafetine varis olan türbedarı yüksek sesle; Ey ahali, size gayet acayip bir şey söyleyeceğim. Abdest aldım, camiye gelmek üzere türbe kapısını kilitleyeceğim sırada Hoca merhumu işittiğimiz çehresi ve libas ile gördüm. Sandukasına at gibi binmiş, etrafı seyrediyor bana "şimdi Ulu Cami cemaatim çağır, gelmeyen olursa kendi canına kıymış olur" dedi, deyince Hoca merhumun kerametine inanan ve o nispette türbedara da saygı gösteren halk türbeye koşarlar. Tabi Hocayı göremezler. Fakat hep bir ağızdan: Hay koca şakacı ara sıra bizimle alay etmekten vazgeçmezsin diyerek birer fatiha okuyup geri dönerler. Bir de bakarlar ki caminin kubbesi tamamıyla çökmüş.

Hepsi Hoca'nın bu kerameti karşısında ona bir kere daha gönülden bağlanırlar (GÜR, 1952: 96).

KAYNAKÇA

ARBAK, Perihan

KANIK, Orhan Veli

	Nasreddin Hoca Bibliyografyası	1943	Hoca Hikayeleri , İstanbul.
BANARLI, N. Sami 1971	Resimli Türk Edebiyatı , Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.	KONYALI İsmail Hakkı 1945	Nasreddin Hoca'nın Şehri Akşehir T.Turistik Klavuzu , Numune Matbaası, İstanbul.
BORAT AV, Pertev Naili 1992	100 Soruda Türk Halk Edebiyatı , Gerçek Yayınevi, 6. Baskı, İstanbul.	KURGAN, Şükrü 1943	"Türk Mizahında Nasreddin Hoca", İlgaz Dergisi , Ağustos, S.23.
ELÇİN, Şükrü 1993	Halk Edebiyatına Giriş , Akçağ Basım Yayın, Ankara.	ÖZKAN, İsa 1982	Nasreddin hoca'nın Tarihi Şahsiyeti ve Fıkraları Üzerine Bir İnceleme", Türk Folkloru Araştırmaları . İslam Ansiklopedisi Nasreddin Hoca Maddesi, Cüz:91.
GÖLPINARLI, Abdülbaki		TECER, A. Kutsi	
1965"	Mevlana- Nasreddin Hoca", Türk Folkloru		
1966	Araştırmaları , 9/129 Temmuz.	YALÇIN, Soner EMEK, Erkin 1995	Nasreddin Hoca Uygurca Türkçe , T.C.Kültür Bakanlığı Yayınları/1746, Ankara.
GÜR, Refik 1952	Nasreddin Hoca'nın Nükte T.C. Kültür Bakanlığı 1993 Menşurundan Işıklar ,	T.C. Kültür Bakanlığı 1993	Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi. C.1. Ankara